

Wykład z dr. Brzezińskim

Gatunek rodzimy, żyjący w obrębie swego naturalnego i potencjalnie dyspersyjnego zasięgu, takiego w którym żyje lub może żyć bez udziału człowieka.

Gatunek obcy - wprowadzony świadomie lub zawleczony przez człowieka poza zasięg w którym występuje lub występował w przeszłości. Nie dotyczy jednak tych które rozprzestrzeniają się same, nawet jeśli wynika to ze zmian środowiska przez człowieka. Nie dotyczy to też tych które okresowo pojawiają się w dużej liczbie. Nie zalicza się więc np. kaczkę czernicy albo pasterza stepowego. Introdukcje wczesnohistoryczne od neolitu do wielkich odkryć geograficznych - udomawianie zwierząt, roślin.

Z Europy do Ameryki najczęściej w wieku XIX natomiast w drugą stronę później, bardziej w XX wieku. Motywy introdukcji kręgowców: na mięso i futro, na zwiększenie łowisk np. jeleniowate, króliki, na zwalczanie szkodników upraw rodzimych gatunków, ze względów estetycznych, oraz przypadkowo. Ekspansja jest naturalnym rozprzestrzenianiem się populacji, o łagodnym przebiegu, ciągle, lub etapowo, może być przyczyną człowieka ale nie na zasadzie bezpośredniego przenoszenia.

Sierpówka - ekspansja po Europie w XX wieku, przez zajmowanie terenów zamieszkałych przez człowieka.

Dzięcioł białoszyi, ekspansja w ostatnim czasie, w Polsce od lat 70' występuje, przez kolonizację terenów rolniczych i wiejskich gdzie mniej jest naszych rodzimych dzięciołów - typowo leśnych.

Inwazja - gwałtowna kolonizacja nowych terenów, której towarzyszy szybki, niekiedy eksplozywny wzrost populacji, powodująca mniejsze-większe zmiany w ekosystemach na zajętych terenach.

Gatunki obce mogą być inwazyjne albo nieinwazyjne. Np. Muflon w faunie polskiej. Mogą być te gatunki obce poinwazyjne, jak myszy i szczury, które rozprzestrzeniły się wszędzie ale dawno temu o obecnie nie poszerzają zasięgu.

Piżmak - sprowadzony do Europy, mniej niż 10 osobników wypuszczonych w Czechach. Szybko zaczęła rosnąć populacja. W 1905 zajmowały 0 km, a w 1927 już 201600 km kwadratowych. Obecnie już przestał intensywnie kolonizować Europę z powodu norki amerykańskiej.

W IUCN jest specjalna grupa zajmująca się gatunkami inwazyjnymi, tworzy bazy danych o tych gatunkach, obecnie jest tam 890 gatunków. Kręgowców jest tam trochę ponad 130. Bardzo duża grupa to rośliny.

Aga - płaz, przykład negatywnego wpływu na rodzimą faunę. To bardzo duża ropucha introdukowana do Australii, na wyspy oceaniczne, z Ameryki środkowej i południowej, miała kontrolować liczebność owadów szkodników. Ropucha zaczęła się szybko rozprzestrzeniać, zjadała nawet ptaki, gryzonia, inne płazy, zwiększała zasięg w Australii o 50 km rocznie. Obecnie na większości obszaru Australii występuje. Jest ona też bardzo toksyczna i wiele rodzimych gatunków się nią truło.

Żaba rycząca - z południowego wschodu Ameryki północnej, może ważyć do 2 kg, introdukowana w Ameryce poza naturalny zasięg, Azji, Europie, Australii, w celach podobnych jak aga, ale też w celach konsumpcyjnych w uboższych krajach.

Ostatni płaz, żaba bez polskiej nazwy, Common coqui, z Puerto Rico, bardzo płodna, silny konkurent dla rodzimych gatunków płazów, eksploatuje zasoby pokarmowe, ale też w okresie godowym jest bardzo głośna, zagłusza rodzime gatunki.

Gady - wąż nadrzewny *Boiga irregularis*, z Papui Nowej Gwinei i Australii, sprowadzony na Guam i inne wyspy, wybił wiele rodzimych ptaków, płazów i nietoperzy.

Żółw czerwonołbity, u nas raczej w stanie dzikim nie przeżywa zimy, ale w zachodniej Europie robi się inwazyjny.

Ptaki: majna brunatna, z Indii i Azji środkowej, obecnie w Australii, Nowej Zelandii, na Hawajach, do Afryki południowej, gatunek synantropijny, przeniesiony przez człowieka raczej bezcelowo lub przypadkiem, duże szkody gospodarcze na plantacjach roślin, konkurencja międzygatunkowa z rodzimymi gatunkami, zasiedlają miejsca lęgowe, załomy murów, dziuple, wnęki, tak że stają się niedostępne dla rodzimych gatunków ptaków.

Szapka - rodzimy i pospolity w Polsce skolonizował dużą obszar różnych kontynentów, też synantropizujący, występujący w dużych zagęszczeniach.

Bilbil czerwonołamy - z Azji, zasiedlił wiele obszarów strefy podzwrotnikowej, występuje w dużych zagęszczeniach, nieporządany z powodu konkurencji z rodzimymi i szkody na plantacjach.

Koza domowa - z Bliskiego Wschodu, na cały świat, dzikie populacje na wielu wyspach oceanicznych. Introdukowana na setkach wysp na świecie, zdają wszystko do gołej ziemi.

Dzik, świnie, z Europy, Azji i półn. Afryki do Ameryk, Australii, na wyspy, drapieżnictwo, konkurencja, spasanie, szkody gospodarcze.

Jeleń szlachetny z Europy i Azji na wiele obszarów w celu wzbogacania łąk, nadmierne spasanie roślinności, wyjaławianie ekosystemu.

Mysz domowa - z półn. Indii, Bliskiego Wschodu, na cały świat, już dawno temu, synantropijna od około 8 tysięcy lat.

Dziki królik - na całym świecie, z półn. Europy i półn. Afryki, szkody gospodarcze, spasanie, konkurencja z rodzimymi, erozja gleb.

Nutria - futerkowa, powoduje spasanie roślinności wodnej, szkody gospodarcze. Z Ameryki południowej do północnej, do Europy i do Azji.

Wiewiórka szara - u nas konkuruje z wiewiórką rudą, z Ameryki północnej do Europy i południowej Afryki.

Makak jawański - konkuruje z rodzimymi gatunkami małp,

Pałanka kuzu - z Australii i Tasmanii na Nową Zelandię, wybił masę ptaków, osiąga duże zagęszczenia, powoduje szkody gospodarcze, spasanie.

Kot domowy - bliski wschód na cały świat, w tym wyspy oceaniczne, udomowiony około 10000 lat temu, wiele zdziczałych populacji. Drapieżnik, wybił wiele gatunków.

Mangusta złocista - z półn. Azji na różne wyspy do zwalczania gryzoni. Synantropizująca, wektor wielu chorób zakaźnych.

Gronostaj - spustoszenia na Nowej Zelandii, wśród ptaków.

Lis rudy - bardzo duże spadki liczebności wielu torbaczy w Australii, roznosi choroby, synantropizujący.